

ELŐFIZETESI ARAK:

Helyben évente 960,
félvre 480, negyed
évre 240, havonta
80 L. Vidékre évente
1000, félvre 500,
negyedévre 250 lei,
havonta 90, egyes
szám ára 3 lei, va-
sárnapi szám 5 lei.
Ausztriában 40 Gr.
Párisban 10 ill. 12 L.

NAGYVÁRADAI NAPLO

Szerkesztőség, ki-
adóhivatal, könyv-
tár: Prințul Carol
(Szilágyi Dezső) u.
9. sz. Telefon: 21.
Sürgőnycim: Napló
Oradea. Megjelenik
hétfő kivételével
naponta korán reg-
gel. Hirdetések fel-
vétele díjazásba-
s szerint.

CSÜTÖRTÖK, szeptember 3.

Felelős szerkesztő: FEHER DEZSO

XXXIV. ÉVFOLYAM, 197. SZAM.

Miért volt Jászi Oszkár Badacsonyan?

Jászi Oszkár és Szende Pál, a régi Ma-
gyarország két progresszív gondolkozása, ki-
váló elméje meglátogatta Maniu Gyulát, Ro-
mánia volt miniszterelnökét, akinek van és
lesz is még szava az ország jövőjének kialaku-
lásánál. Maniu már nyilatkozott is, hogy a lá-
togatás csak a régi ismerősnek szólt és nem
érintettek semmi olyan kérdést, melynek a po-
litikához köze volna. Viszont e tagadó nyilat-
kozat dacára, nem hihető, hogy Jászi, aki je-
lenleg egy amerikai egyetem professzora,
csak csupa szimpátiából tette volna meg a
hosszu utat, hogy a volt miniszterelnöknél levi-
zíteljen. Mindenki előtt, aki foglalkozik a po-
litikával — már pedig ki nem foglalkozik ez-
zel napjainkban — rejtélyesnek látszik ez a lá-
togatás és keresnünk kell annak indító okát és
esetleges következményeit. Megpróbáljuk a
magunk okfejtésével megvilágítani a látogatás
kulisszamögötti okait:

Jászi volt talán az első, a világosan látó
progresszív gondolkozásu koponyák között, aki
jóval a nagy összeomlás előtt nyíltan hangoz-
tatta, hogy Magyarország nemzetiségi politi-
kája katasztrofális eredményekre vezet és ide-
jekorán meg kell tenni mindent, mely ezt a
Magyarországra nézve tragikus végkifejldést
megakadályozhatná. De ki hallgatott rá akkor,
amikor egy hatalmas monarchia vasabroncsa
tartotta össze a Habsburgok évszázados ural-
mát? Sokat írt és beszélt egy dunai konföderá-
cióról is, mert józanul látta, hogy a Duna-
medencében élő népek csak úgy boldogulhat-
nak, ha bizonyos tekintetben zárt gazdasági
egységet alkotnak és a szabad árucseré for-
galmát nem akadályozzák a lépten-nyomon fel-
állított vámhatárok. Hova jutottunk ettől a
koncepciótól? A háború eredménye és a győz-
tesek hangulata teljesen ellentétes intézkedé-
sek megtételét eredményezte. Utána sokan, na-
gyon sokan látták már be a meglévő eredmé-
nyek alapján, hogy valóban csak ez a koncepció
létezik, mely lehetővé tenné, hogy a dunai
államok (ha valamilyen laza formában is)
gazdaságilag együtt működjenek. Jászi elso-
dorta az emigráció és most száműzötként kell
bolyongjon az ő és újvilág partjai között.
Nem anyagi kérdés és nem titkos konspirá-
ciók vezethetik őt most Badacsonyra, hanem
egy olyan betegség, melyet mindenki megsze-
rez, aki a régi rögtől elszakad. Honvágy győz-
ri nosztalgia hazája Magyarország után, hol bi-
zonyára még élni és alkotni akar és amelynek
sorsa bizonyára álmatlan éjszakákat szerzett
neki.

Bethlen tízéves uralma megdőlt. Új kor-
mány került a kis ország élére francia orientá-
cióval. A legitimisták a 18 éves Habsburgot
favorizálják és bár kicsi a csoportjuk, de mert
az arisztokráciához tartoznak, mégis nagy erőt
jelentenek. Szemben áll ezzel a kormányzó —
és a királyi vonatra Budaörsnél lövő had-
ügyminiszter. Az a feudális és enyhén szólva,
nem modern államgazdasági koncepció, mely
száz ezer pengőt tud költeni lovaspóló pályák
fenntartására, mikor az ország a gazdasági
örvény szélén áll, nem lehet az a biztos funda-
mentum, melyre évtizedekre előre építeni le-
het. Viszont a magyar ellenzék gyenge most
és ha a két egymással szemben álló kamarilla,
a habsburgi és a jelenlegi, összeütközne,
nem lehessen tudni, hogy ki marad felül. Már
pedig örökre bezárul a most is zártan álló ka-
pu Magyarország felé Jászi Oszkárnak és tár-
sainak, ha a legitimista törekvés győzedelmes-
kedik. A mai rezsim sem kell neki, de még ke-
vésbé a habsburgi restauráció. Egy új prog-

A nemzeti-párt kormány- buktató kampányra készül

Értekezletre hívják össze az erdélyi képviselőket

Bukarestből jelenti a Rador: A Lupta sze-
rint szeptember 8-ra Vaida Voevod Sándor ér-
tekezletre hívja össze az erdélyi képviselőket
s a nemzeti-párt erdélyi vezető egyéniségeit.
Még nem tudni biztosan, hogy ez az értekezlet

Kolozsváron, Algyógyon vagy Szovátán lesz-e,
de annyi tény, hogy a párt újjászervezésére és
kormánybuktató programjának megbeszélése
lesz ezuttal aktuális.

A bukaresti román lapok megvédik a ma- gyar sajtót Jorga támadásaival szemben

„Itt az egyetemes sajtószabadság ellen készül valami!”

Bukarestből jelentik: Jorga miniszterel-
nöknek a magyar sajtóra vonatkozó és rendki-
vül élehangú cikke általános visszhangot kelt
a román sajtóban is. Az Adeverul tiltakozik
az ellen, hogy a magyar sajtót külön szerek-
ként kezeljék a közvélemény szolgálatában és
tiltakozott az ellen is, hogy külön szidják s
külön fenyegetessék. A bukaresti lap hangsú-

lyozza, hogy amikor lapokról és újságírókról
van szó, az egész sajtó egységes, mert akár-
miként is burkolni akarják, itt az egyetemes
sajtószabadság ellen készül valami, amit meg-
akadályozni a sajtónak kötelessége is, hivatá-
sa s e tekintetben nem fogja ettől visszarias-
tai semmiféle fenyegetődzés.

Az osztrák-német vámunió ügye — elintézettnek tekinthető

Genfből jelentik: A vámunió ügye most
már egyelőre elintézettnek tekinthető. Schober
és Curtius hosszabb ideig tárgyaltak, majd
Curtius az újságíróknak a következőket mon-
dotta:

— Március óta a pénzügyi világban nagy

földesuszamlások és földrengések voltak, a
melyek az európai együttműködés felé irányi-
tották az egyes államok figyelmét. Most érke-
zett el az általános gazdasági kooperáció kor-
szaka.

Curtius egyébként kijelentette ismételtén,
hogy a vámunió tervét egyelőre elejtették.

Ausztria csak ideiglenesen mond le a vámunióról

Párisból jelentik: A Petite Parisienne sze-
rint a vámunió kérdésében helyzet a követke-
ző: Schober kancellár csütörtökön az Európa-
bizottság ülésén nyilatkozatot akar közzétenni,
amely szerint Ausztria csak ideiglenesen mond

le a vámunió tervéről.

Schober egyébként Grandi olasz külügy-
miniszterrel is tárgyalt.

A helyzet a vámunió kérdését illetőleg te-
hát nem haladt, sőt visszaesést mutat.

resszív és demokratikus Magyarország érdeké-
ben dolgozik Jászi. S bár nincs mandátuma
senkitől, nem jelenti azt, hogy ne következhet-
nék idő, mikor az ő józan előrelátására még
szüksége lehet a magyaroknak. Masaryknak
és sokezer nyi társának sem volt megbízatása,
mégis közreajtszottak az új európai térkép
megszerkesztésénél. Valószínűnek látszik, hogy
Jászi haza szeretne jutni. Ugy érzi, hogy annak
az elgondolásnak, melynek ő a legpregnansabb
képviselője, még lehet szerepe az új magyar
jövő kiépítésénél. Már pedig a közeljövő ma-
gyar politikájától függ, hogy bezárul-e a ka-
pu örökre előtte vagy nem? És hogy ezekről a
súlyos és nagyhorderejű magyar kérdésekről,
mely szoros kapcsolatban van a dunai államok
jövőjének kialakulásában, milyen véleményt
formál a román politika nagymestere, a bada-
csonyi kúrián várakozó Maniu Gyula erre le-

hetett kíváncsi a régi magyar progresszív ve-
zére: Jászi Oszkár. A sors utjai kiszámítha-
talanok. Lehet, hogy két ország történelme
szempontjából nagyfontosságú kérdéseket tár-
gyaltak a régi kuria árnyas fái alatt a nyár-
utó elmúlásra emlékeztető hangulatában.

Ki tudja? Vajjon egy napsugarasabb jövő
képe rajzolódott ama férfiak köré, kik már
eddig is történelmet csináltak, vagy pedig
csak meditálás volt a multról, melyet idők táv-
latában jobban megértettek, mint a forrongá-
sok szomorú napjaiban. Hipotézis lehet csak
az, melyet felállíthatunk, mert tudni pozitívet
csak azok tudnak, kiknek szája jó! bezáródott
a válaszadások előtt. Mi így képzeljük el a ta-
lálkozó indító okát. Egy jobb kort remélők ül-
tek össze és ha nem lesz eredménye találkozá-
suknak, talán nem is egészen rajtuk fog
múlni.
L. Z.

Kik a főbűnösök a Triton-szeszgyár ellen emelt adócsalási ügyekben?

A „Drumul Nou“ Madgearut is bűnrészességgel vádolja

Taranu vezérfelügyelőnek a nagyváradai szeszadócsalásokkal kapcsolatos vizsgálatok és letartóztatások ügyében tett nyilatkozata hangsúlyozta, hogy a szenzációs letartóztatások csak ezután következnek. A „Nagyvárad Napló“ hozzáfűzte ekkor azt a köztudomású tényt, hogy a főbűnösök azok a pénzügyminiszeri és más állami tisztviselők, inspektörök és ellenőrök, akik milliókat sárcoltak ki a szeszgyárosoktól azért, hogy a feketeszeszülmekét ne állapítsák meg. Ezek az ellenőrzéssel megbízott hivatalnokok nemcsak, hogy kötelességüket nem gyakorolták, de valósággal bátorították a gyárosokat, hogy szállítsák csak nyugodtan az adózatlan vagy hamis bárcával ellátott feketeszest. Ezért havi rendes baksist követeltek, melynek ellenében a pénzügyminiszterhez érkezett feljelentéseket is eltüntették.

Ezek a rendszeresen fizetett baksisok emésztették fel a többszörös milliomosoknak hitt szeszgyárosok jövedelmét. Annyira, hogy most, mikor a drákói vizsgálat ellenük és első sorban nem a panamázó inspektörök és kontrollorok ellen indul meg, nemcsak hogy a rájuk kirótt milliós büntetéseket nem tudják kifizetni, hanem több szeszgyár, ezek sorában a Triton is kényszerregezséget volt kénytelen kérni. Erre tekintettel valóban a kincstár emiatt érdeke volna, hogy Taranu vezérinspektör nyilatkozatának mielőbb az legyen az eredménye, hogy a főbűnös állami tisztviselőket tartóztassák le és összeharásolt nagy vagyonukat kobozzák el a megkárosított kincstár javára. Ez volna az igazság és nem az, hogy eddig csak olyanokat tartóztattak le, akik sem igazgatósági, sem felügyelő bizottsági tagjai nem voltak a visszaéléssel vádolt szeszgyár részvénytársaságnak.

Ezt állapítja meg a „Drumul Nou“ című liberális lap is. De pártpolitikai elfogultsággal nem a baksist szedő állami tisztviselők megbüntetését követeli, hanem azokat a nemzeti pártok politikusokat akarja kompromittálni, akik a szeszgyár részvénytársaságok igazgatósági tagjai voltak.

A „Drumul Nou“ tegnap megjelent számában azt próbálja bizonyítani, hogy a Triton szeszgyár adócsalásaiba több erdélyi szenátor, miniszter is bele volt avatva. Az igazgatótanács elnöke, Nemes Simion Kolozsváron megválasztott tekintélyes nemzeti pártok szenátor volt. Még 1928 október 8-án a vállalat bejegyzésekor választották meg erre a tisztségre. Tagja volt az igazgatótanácsnak Sever Dán volt miniszter, Crisan György volt államtitkár, D. Tanculescu, I. E. Valenu, akik alig pár hónapja váltak meg az igazgatóságtól. Az ügynek az ad különösebb pikantiát, hogy

találtak az iratok között egy névjegyet, amelyben Virgil Madgearu volt pénzügyminiszter öccse, Miklós megköszöni Nemes Simionnak, hogy megválasztották a Tritonnál igazgatósági tagnak. Ugyanekkor azonban a regiszterekben

egyáltalán nem szerepel ilyen minőséggel.

A Drumul Nou Madgearu fivérének igazgatósági tagságával magyarázza a vállalat nagyméretű befolyását a pénzügyminiszteriumban. Megtörtént, hogy

a feljelentések után a miniszter a szeszgyárat lezáratta, három napra rá azonban elrendelte, hogy nyissák újra meg.

Az óriási pénzbírságot — írja a Drumul Nou — soha nem tudja behajtani az állam, mert a vállalat igazgatói közül négyen eltűntek, vagy nem maradt utánuk. A gyár meg nem a cég tulajdona, amelyet a Triton csak bérelt a Löblé-cégtől, emiatt nem lehet lefoglalni. A

Meghosszabbították a katonai jelentkezések határidejét

1931 december 31 az utolsó terminus

A katonai jelentkezések terén még ma is akadnak nagy számban olyanok, akik nem rendezték ezideig katonai viszonyukat, illetőleg nem jelentkeztek és nem kérték a román hadseregbe való felvételüket és a volt osztrák-magyar hadseregben viselt rangjukat.

A jelentkezésre már sok határidőt tűztek ki, azonban ennek dacára még most sem jelentkezett mindenki. A vármegyei prefektúra közlése szerint a hadügyminiszter most ismét terminust tűzött ki a jelentkezésekre, amely szerint azok, akik a jelentkezést bármilyen okból is elmulasztották, 1931 december 31-éig jelentkezhetnek sorozásra, illetőleg a román hadseregbe való felvételre, a mulasztás okának megjelölésével.

Az 1898 évi született hadkötelesek születési és állampolgársági bizonyítványt kell

GAZDAASSZONYOK FIGYELEM !

Még a saját használatra sült kenyerre is bélyeget kell ragasztani, ha a péknél sütik

A kenyérbélyeg használatának bevezetése most már nemcsak a kenyérsütő iparosokat érdekli, hanem súlyosan érinti mindazokat, akik házikenyeret fogyasztottak, azaz, otthon készítették el a kenyeret és hivatalos sütőiparosok kemencéiben süttették

FILMPALACE - FILMTERRASSE

Csütörtök — péntek

Uj nemzedék

Zsidó tárgyú megható dráma

Főszerepben: Ricardo Cortez

Előzőleg Ileana főhercegnő esküvője és egy Miky Maus pótkép!

Jön: 1. Éljen a szabadszerelem
2. Asszony és pénz

letartóztatott Hitter József és dr. Löblé László pedig sem igazgatósági tagjai nem voltak a Triton szeszgyár részvénytársaságnak. Ki fogja a milliárdot kifizetni? Ime egy kérdés — fejezi be cikkét a „Drumul Nou“, ami gondolkozába kellene, hogy ejtse az igazságszolgáltatást és a miniszteriumot és megkérdezi, hogy nem kellene sürgősen lefoglalni a vállalat igazgatósági tagjainak a vagyonát?

adjanak, illetőleg ez utóbbi helyett községi bizonylatot arról, hogy más állampolgárságot nem optáltak.

Az 1899. és 1900. évi születésűek az előbb említett két bizonylaton kívül igazolni tartoznak, hogy a volt osztr.-magyar vagy orosz hadseregben leszolgáltak. Az igazolás történhetik szabadságlevéllel, internálólévele, volt feletteseik igazolványával stb. stb., azonban ezeket a bizonylatokat román nyelvre kell lefordítani.

A hadügyminiszter rendeletével kapcsolatban a nagyváradai hadkiegészítő parancsnokság közli azt is, hogy a hatásköre alatt lévő területen tartózkodó összes tartalékos tisztek az 1932. évi kontingenssel egyidejűleg kötelesek a hűségesküt letenni. Az eskütétel időpontját a hadkiegészítő parancsnokság közölni fogja.

azt ki. Ugyanis a földmívelésügyi miniszter rendeletet adott ki (184.392—931), amely szerint az összes kenyereket, amelyeket a sütőiparosok a kemencébe raknak, el kell látni kenyérbélyeggel, tekintet nélkül arra, hogy kinek a tulajdonát képezik.

A kenyérbélyeg használatának ellenőrzése súlyos nehézségekbe ütközött, mert a rendeletet különféle módokon játszották ki. Csak nemrégén közöltük, hogy egyes vidékeken a kenyérbélyeget a kisült kenyerrel annak elfogyasztása előtt, illetőleg forgalomba hozatala után, levették és nemcsak másodszor, hanem több ízben is, felhasználták ugyanazt a bélyeget. Amikor az ellenőrző közegek a visszaélés ezen módját felfedezték, újab trükköt találtak ki és pedig azt, hogy az ellenőrzésre megjelent hivatalos személyeknek azt mondták, hogy a kemencékben levő kenyeret nem ők készítették és nem eladásra vannak, hanem magánosoké, a kik csak kisütni küldték azokat hozzájuk. A kenyérbélyeg-rendelet szerint pedig a saját használatra sült kenyér bélyegmentes.

A most kiadott és fent említett rendelettel a kormány tehát a törvény ezen legújabb kijátszási módját akarja meggátolni, ugyanakkor azonban súlyos sérelem esik azokon, akik saját készítésű kenyeret fogyasztanak, de nincs saját kemencéjük és kénytelenek a péknél sütni.

A nagytömeg érdekében tehát helyes volna, ha a rendeletet módosítanák és inkább az ellenőrzés lehetőségére, illetőleg megkönnyítésére hoznának valami célszerű rendelkezést.

Hatósági beavatkozással Aradra vitték Harry Liedtke filmjét, a Korvettkapitányt

Két napon keresztül kacagott Nagyvárad közönsége a Heyman-szinkörben a Korvett kapitány c. film lepergése alatt. Amíg a közönség a moziban mulatott, azalatt telefonbeszélgetések és táviratváltások özöne követték egymást Arad, Brassó és Nagyvárad között a Korvett kapitányért. Arad magának követelte az első erdélyi bemutatót, a Heyman-szinkör pedig nem engedte át az elsőséget. Ugyanis a brassói Ero-filmvállalat képviselője egyidőben két helyre is besorozta a nagyon is kapós Korvett kapitány-

filmet és ez okozta a háborúságot. A Heyman-szinkör lett a győztes, mert kedden és szerdán ő mutatta be elsőnek Erdélyben a Korvett kapitányt és csak azután engedte át azt hatósági beavatkozással Aradra a Városi-mozgónak, de csak azzal a feltétellel, ha Arad visszaküldi a filmet Váradra. Így sikerült a Korvett kapitányt további játszásra visszaszerezni. A Korvett kapitányt már a jövő héten újra műsorra tűzi a Heyman-szinkör.

BRÁZAY sósborszesz

magasfoku, hatása bámulatos!

Négyszemközt dr Hadházyval a váradi ügyészség fogházában

Dr Hadházy Kálmán:

„Nem érzem magam bűnösnek és remélem, hogy tisztán fogok kikerülni ebből az ügyből

Beszélgetés a sikkasztással vádolt dr Hadházy Kálmánnal, aki nem nyilatkozik az „ügy” háttéréről, a milliokról és Semmeringről, amit „nem tudom honnan szedték ezeket a dolgokat” kijelentéssel intéz el

— Ne haragudjon, hogy felkértem... Az Ön érdekében történik... Annyit és annyiféleképen irtak az újságok az esetről, mindenki elmondotta az elmondandókat, csak éppen Ön, aki legjobban tud a dolgokról, nem beszélt még...

— Kérem, én nem nyilatkozom... Addig, amíg az ügyem teljes befejezést nem nyer, nem nyilatkozom... Nem nyilatkozhatom... Csak elmérgesítené a dolgokat... Amugy is eléggé felkavarták...

— Az ellenfelei!... Éppen ezért kell nyilatkoznia... Hogy mi az igazság!

— Nem nyilatkozom!

Idegesen sétál fel és alá a szobában, ahol a beszélgetés folyik. De azért van benne valami biztonság. Van benne valami fölény, amit nem lehet kiirtani, nem lehet elpusztítani. És ahogy válaszol: Nem nyilatkozom! Ebben a mondatban benne van az, hogy talán nagyon érdekes dolgokat tudnék mondani, de nem tehetem. Gavallér! Dzsentlemén! Nem akar bántani senkit. Pedig őt nem kimélték. Egészen idáig jutatták!... A fogházba... Hirtelen megáll előttem és furesa hangsúllyal mondja:

— És fogházban ülő embernek nincsen szava... Nincsen sulya és főleg hitele annak, amit mond...

— Tévedés! — próbáljuk megcáfolni. Más elbírálás alá esnek a dolgok az Ön esetében... Önnek olyan multja van, amely feljogosítja Önt arra, hogy beszéljen... Különösen akkor, amikor erre az ügy érdekében is szükség van...

— Kérem, én csak annyit mondhatok, hogy nem érzem magamat bűnösnek és remélem, hogy tisztán fogok kikerülni ebből az ügyből...

— Ebben az esetben feltétlenül nyilatkoznia kell...

— Nem tehetem.

Újra fel és alá sétál. Gondolkozik. Szeretne szabadulni tőlem és a kérdések elől...

SEMMERING, A GAVALLÉRIA, A MILLIÓK

Az újságíró kénytelen belenyulni az ügy kulisszái mögé.

— Néhány újság megírta, hogy Ön együtt volt a feljelentővel a Semmeringen...

— Nem nyilatkozom!

— ... hogy egy időben Ön sok pénzt keresett...

— Nem nyilatkozom!

— ... hogy Ön mindig gavallér volt...

— Nem nyilatkozom!

— ... hogy másfél millió lejt együtt költött el a feljelentővel... Sőt, hogy a pénz legnagyobb részét...

— Nem nyilatkozom!

— ... hogy Önök között...

— Nem nyilatkozom!

Bántják a kérdések, nem akar beszélni. Nem is akarja, hogy egyáltalán írjunk róla. Nem akarja a dolgokat tovább mérgesíteni...

— Nem tudom, honnan szedték össze ezeket — mondja hirtelen. Ezt a sok mesét... Nagyon kérem, ne is írjon semmit... Én nem mondtam semmit!

Tovább folytatja sétáját fel és alá a szobában.

— Ma befejezik a vizsgálatot — mondja — és akkor talán többet tudok mondani...

— De hiszen a táblai vádtanács már döntött...

~~~~~

A husiparosok megfelebbezték a marha- és borjuhus árának leszállítását

A tegnapi rendkívüli városi tanácsülésen, a költségvetési ügyek tárgyalása előtt a váradi husiparosok nevében a Staub, Hartman- és Plesz-cég képviselői jelentek meg és tiltakoztak az ármaximáló bizottság ismertetés határozata ellen, amely szerint a marhahus árát 14 leire, a borjuhusét pedig 22 leire szállították le. A küldöttség előadta, hogy ezen árak mellett lehetetlen a vágás, a marhahus például maguknak a mészárosoknak 20 leibe kerül és állításaik igazolására próbavágást kértek eszközölni. Kijelentették, azt is, hogy a határozatot tudtuk nélkül hozták meg, mert az a két husiparos, aki az ármaximáló bizottság ülésén részt vett, nem volt delegálva a husiparosok részéről, sőt kisiparosok voltak, akiknek érdekei a nagy-

vágókéval éppen ellentétesek.

A városi tanács azonnal tárgyalás alá vette az ügyet és több hozzászólás után úgy határozott, hogy

a marhahus árát 14 lei helyett 16 leiben, a borjuhusét pedig 22 lei helyett 24 leiben állapítja meg.

A mészárosok egyáltalán nem voltak megelégedve ezzel a változással és kijelentették, hogy ezek mellett az árak mellett sem találják meg számításukat. Ezután írásban terjesztették be kérésüket, hogy az ármaximáló bizottság tartson ülést és a husiparosok delegáltjainak meghallgatása mellett vegye újból revízió alá az árakat.

Az ellenzéki pártok erősen támadják a kormányt külpolitikai baklövéséiért

Románia nem kaphat népszövetségi kölcsönt, mert elfogadta a Hoover-tervet

Jugoszláviának sikerült a kölcsönt megkapnia

Bukarestből jelentik: Politikai, különösen az ellenzéki körök intenzíve érdeklődnek a kormány külpolitikai magatartása iránt és a lapok ezzel kapcsolatban azt írják, hogy a kormány külpolitikailag súlyos baklövést követett el.

A lapok szerint a kormány súlyos baklövést követett el akkor, amikor

a németországi orientációt kereste és kijelentette, hogy a Hoover-terv alapján megadja a moratóriumot Németországnak.

A Young-tervezet szerint Romániának ebben az évben négyszáznöveleventmillió lejt kellett volna kapnia Németországtól a jóvátételi költségek címén. Ebből az összegből Romániának hadiadósság címén négyszázhatszázmillió lejt kellene a volt szövetségeseinek, Amerikának, Angliának, Olaszország-

nak és Franciaországnak fizetnie. Ilyen körülmények között Románia a jóvátételtől hatvanmillió lejt kapott volna.

Egyes lapok jelentése szerint Románia nem kaphat népszövetségi kölcsönt, mert a Hoover-terv alapján lemondott jóvátételi igényeiről és minden feltétel nélkül belement a moratóriumba.

Ezzel szemben Jugoszlávia már alá is írta a kölcsönre vonatkozó egyezményt. Jugoszlávia ugyanis tiltakozott a Hoover-terv ellen és értesítette a francia kormányt, hogy államháztartási deficitjét a jóvátételi összegek megfizetése nélkül nem tudja ellensúlyozni.

Szövegeink megérkeztek
DEUTSCH POSTOÁRHÁZ

A VILÁG

Cannesben meghalt James O'Neill, az egyik legismertebb amerikai mililomos, aki néhány évvel ezeleőtt a nagy amerikai petroleumotrány középpontjában állt. A petroleummágnást az Egyesült Államok hatóságai többmillió dolláros csalások miatt le akarta tartóztatni, mire óriási bankbetétek hátrahagyásával Franciaországba szökött. A betéteket az amerikai kormány lefoglalta, egyben pedig kiadatási eljárást indított, de a francia kormány a szökevény kiszolgáltatását megtagadta. O'Neill azóta idejében külföldre mentette bankbetéteiből élt a francia Riviérán.

Németország legnagyobb harangjának, a kölni dóm császárharangjának, amely 515 métermázsas sulyu, most ünneplik hatvanéves jubileumát. A világ legnagyobb harangja a moszkvai Kremlben levő négyezer mázsás harang, amely után azonban nagyság tekintetében ez a kölni harang következik.

A michigani fegyházban egy automobilos rablóbanda négy letartóztatott tagja menekülést kísérelt meg. A rablók fegyvereket szereztek és elbarrikádozták magukat a fegyház egy raktárában. Tűzharc keletkezett a fegyencek és a fegyházőrök között, a melynek során a rablók a fegyház orvosát és hat őrt agyonlőttek, végül, amikor látták, hogy minden kísérletük a tulnyomó számban levő örökkel szemben hiábavaló, mind a négyen öngyilkosságot követtek el.

Brünnben letartóztattak egy tizennégyéves iskoláslányt, aki több kereskedőnek fenyegető levelet küldött és ilymódon pénzt akart tőlük kizsarolni. A fiatalok zsaroló leányt akkor tartóztatták le, amikor az egyik levélre választ várt. Letartóztatása után azt mondotta, hogy további tanulásához akart a zsarolással pénzt szerezni.

Az angliai Plyomuth kikötőbe Carmenia nevű gőzhajóján huszonöt ször érkezett meg Amerikából a newyorki Granattné asszony, aki egy külön végrendelet parancsa alapján teszi meg újra és újra az utat. Az asszonyra egy nagynénje kétszáz ezer dollárt hagyott azzal a kikötéssel, hogy a pénzt akkor kaphatja meg, ha ötvényszer megteszi az utat Amerika és Európa között. Erre a kikötésre az örökhagyó nagynénit az birta rá, hogy unokahuga nagyon félt a tengeri utazástól és erről akarta leszoktatni.

A drezdai közuti vasut több kocsijából ismeretlen tettesek tegnap hajnalban csavarokat távolítottak el, úgy, hogy ha a tettest idejében nem veszik észre, több súlyos katasztrófa történhetett volna. A csavarokat egy gödörben elásva megtalálták. Megállapították, hogy a bűntényt kommunisták követték el. E miatt a drezdai kommunista pártnak több tagját, köztük egy városi tanácsost letartóztattak.

Értesítés

Női divatszalonomat

Mészáros ucca 2. sz. alól

Piața Unirii (Szt. László tér) 12. sz. alá helyeztem át. Legújabb modell-rajzaim megérkeztek és a legutányosabb áron állok a n. é. hölgyközönség rendelkezésére.

További szíves Deutsch Nándor női divat szalon

Heyman Ma!

Az őszi
saison első
nagy bombája

Harry Piel

első beszélő
filmje

! M O R E N O ?

ER

oder

ICH

Szinkör Ma!

Előzőleg:

Gigli

Paraszt-becsület
nagy áriája

Kedvezményes
jegyek nem
érvényesek

! M O R E N O ?

Csütörtökön dönt a táblai vádtanács Hitter József és Löblé László szabadlábra helyezéséről

A törvényszéki vádtanács, mint ismeretes, helybenhagyta a vizsgálóbíró letartóztatási végzését Hitter József, dr. Löblé László, Halmai Andor, Weisz Simon, Ornstein Dezső és Klein Jenő főgépész ellen. A letartóztatottak védői a táblai vádtanácsához fellebbeztek a ha-

tározat ellen.

A táblai vádtanács Haas-Dumitrescu-Bonteanu szüneti tanácsa ma délelőtt fog dönteni a letartóztatottak szabadlábrahelyezési kérelme fölött.

Goldis lemondott az Astra elnökségéről

Országszerte nagy feltűnést keltett, hogy a régi román kultúregyesület, az „Astra” öt-éven át volt elnöke, Goldis László lemondott az elnökségről. Goldis az egyesület elnökségén

kívül külön levélben értesítette lemondásáról az uralkodót, mint az egyesület diszelnökét. A lemondás oka Goldis aggasztó egészségi állapota.

Szeptember 10-re rendkívüli ülés- szakra hívják össze a parlamentet

Napirend: a cukor és a szeszmonopolium

Bukartstból jelentik: Politikai körökben híre járt, hogy szeptember 10-re rendkívüli ülésszakra hívják össze a parlamentet. Ez alkalommal a költségvetés egyensúlyba hozására

irányuló törvényes intézkedésekről volna szó, valamint a törvényhozás elé kerülne a cukor és szeszmonopoliumra vonatkozó törvényjavaslat is.

A világválság beszökött Párisba

Több francia bank súlyos helyzetbe került

Párisból jelentik: A világgazdasági válság beférkőzött a francia fővárosba is. Tegnap ugynevezett „fekete nap” volt a tőzsdén, a papírok egy része nagyot esett és több francia bank válságba jutott.

Spanyolországban letartóztattak 8 tábornokot, akik résztvettek a diktatúrában

Madridból jelentik: A politikai felelősség megállapítására kiküldött parlamenti bizottság indítványára letartóztattak nyolc tábornokot, akik Primo de Rivera diktatúrájának részesei voltak, köztük Jordan tábornokot is, Marokkó utolsó kormányzóját.

Saragoseában a telefongyári munkások sztrájkja még mindig tart. Az elkeseredett tömeg több üzletet megtámadott barridákat is akartak emelni, de a rendőrség erőyes fellépéssel szétzavarta a forradalmárokat.

HIREK

Dietrich von Fürstner hősi halottnak 14 év után meglátogatja anyja Váradon

Tizennégy év óta van Nagyváradon Dietrich von Fürstner, a legszerényebb és legesendesebb német fiatalember és senki sem ismeri. Magam is furesán ismerkedtem meg Dietrich von Fürstnerrel, tegnap este nyolc órakor szitáló esőben a villanyoson, miközben a jegyemet váltottam...

A villanyos várta a vonattal érkezőket. A hűvös szitáló estében kihallatszott a mozdonyok egyenletes puffogása. Lassan megtelt a villanyos átázott szomoru emberekkel. Utolsó-nak mielőtt a kalauz megrántotta volna a csengőszíjat egy feketébe öltözött, őszhajú, magas, megkapó arkifejezésű asszony ült be a kocsiba. Kezében bőrönd és egy régimódi kézitáska. A villamos megindul a város felé, bejön a kalauz, kéri a pénzt, adja a jegyeket. Az őszhajú asszonyhoz érkezik, beszélgetni kezd vele, több időt tölt nála, ami azért van, mert az asszony nem tudja meddig váltsa jegyet. Furesa németiséggel beszél a kalauz, egyáltalában nem érti, tanácstalanul néznek egymásra. Végül az idegennek látszó asszony hozzám fordul és szokatlan akcentussal kérdezi, hol van egy jó szálloda a városban közel a temetőhöz. Válaszom után elintézi a jegyváltást, majd szabadkodik, hogy nem ismerős Váradon, sohasem volt itt és így nem tudja, merre mi van. Azután elhallgat. Gyakran kinéz az ablakon és gyakran sokat mered maga elé. Ilyenkor halkán sóhajt, de legfeljebb csak a szomszédja hallja. Valami titkos izgalom ül ki sápadt arcára, szeme egyre csillogóbb és bizonytalanabb lesz.

Ujra hozzám fordul és megkér, hogy szóljak, mikor le kell szállania. Azután kinyitja a retikült, valamit keresgél benne és kivesszi belőle az utlevelét. Német utlevél tele bélyegzővel, pecsétekkel. Egy pillanatig gondolkodom, hogy jogom van-e ezért a pár felvilágosításért beleavatkozni az életébe, de azután győz a kíváncsiság és megkérdem, hogy hová való és miért jött Nagyváradra.

Ebben a pillanatban nagyon szomoru lesz. Visszateszi az utlevelet, egyik ujjával megérinti a szeme sarkát, ahol gyorsan kiragog a könnyese és azt mondja:

— Jó ember, maga úgy sem érti meg ezt...

— Kölmből jöttem, hogy itt töltsék néhány napot Nagyváradon. Valamelyik csendes szállodában és temetőben. Itt halt meg a fiam Dietrich. Dietrich von Fürstner tizennégy évvel ezelőtt a világháború alatt.

— Husz éves volt Dietrich, amikor bevonult. A déli harctéren a Dunánál megsebesült, egy gránát szilánk furódott a mellébe. Innét irt nekem utoljára a nagyváradai kórházból és itt is halt meg. Egy barátja megírta azután, hogy itt eltemették a többi hősi halottal együtt. Azóta tizennégy év telt el, a férjemet is elvesztettem és most egyedül élek Kölmben, mert nincs egy gyermekem sem, Dietrich volt az egyetlen... A háború után feltámadt bennem a vágy, hogy felkeressem azt a temetőt, ahol Dietrich pihen. Tíz éve készülök már erre az utra, de eddig nem jöhettem, mert évekig beteg voltam. Most, hogy összeszedtem magam valamennyire, a félretett nyugdíjból előteremtettem az utiköltséget és most már nem tudtam tovább várni. Olyan jó, hogy már itt vagyok. Ez az ősz végre összehozott Dietrich sírjával. Holnap már korán reggel kimegyek a katonai temetőbe és végig barangolom a sírokat. Lehet, hogy nem találom meg a fiamét, de én akkor is boldog leszek, hogy ott vagyok abban a temetőben, ahol a fiam pihen...

A villamos a Bémer-téren megáll. Dietrich édesanyjának megmutatom a szállodát. A villamos tovább megy. Az esőben néhány új utas száll fel. A kalauz a jegyeket kéri.

(G. I.)

Amerika újabb akciója a háborús adósságok elengedése ügyében

Párisból jelentik: Az Agence Financière Economique jelenti illetékes newyorki forrásból, hogy

Amerika rövidesen újabb nagjelentőse-

gü akciót indít a háborús adósságok re-
viziója ügyében.

A terv hír szerint méltó lesz a Hoover-tervhez.

* **Mihály nagyvajda szombaton vizsgázik.** Bukarestből jelenti a Rador: Mihály nagyvajda trónörökös, szombaton tesz iskolai vizsgát a harmadik elemi osztályból. A vizsgán Sacsu inspektor, Jonescu tanító és a színajai polgármester lesznek jelen.

* **Dr Hlatky Endre előléptetése.** Mint budapesti tudósítónk jelenti, gróf Károlyi Gyula miniszterelnök, dr Hlatky Endre miniszteri titkári címmel és jelleggel felruházott miniszteri segédtitkárt, miniszteri titkárrá nevezte ki. A Nagyváradról elszármazott, általános megbecsülésnek és közszere-
tetnek örvendő dr Hlatky Endrét, aki köz-
tudomásulag gróf Bethlen István volt miniszterelnök személyi szolgálatában állott, előléptetése alkalmából sokan keresték fel szerencsekívánataikkal.

* **Huszonhárom állam fogorvosa Budapest.** Budapesti tudósítónk jelenti: Szerda délelőtt megnyitották Budapesten a fogorvosok nemzetközi kongresszusát. Huszonhárom állam fogorvosai jelentek meg.

* **Párisi utamról hazaérkeztem.** Paula Schwartz nőiszabó, Parcul Traian No. 1. (Széchenyi-tér.)

* **Dr Gyémánt Jenő balesete.** Dr Gyémánt Jenő nagyváradai ügyvéd, aki néhány év előtt Berlinbe költözött, ahol a külföldiek berlini házainak kezelését és jogi ügyeit intézi, könnyen végzetessé válható baleset érte. Amikor egy tulzsufolt berlini villamos vasuti kocsiból leszállt, a nagy tolongásban úgy odaszorították a lejáró vas korlátjához, hogy szeme vérbeborult és súlyosan megsérült. Azonnal elvittette magát taxin a berlini szemgyógyászati klinikára, ahol megoperálták. A műtét sikerült és hosszas kezelés után, — mint azt Nagyváradon lakó bátyjának, Gyémánt Samu földbirtokosnak írta — állapota olyan örömdetesen javult, hogy nemsokára teljesen gyógyultan hagyhatja el a berlini szemészeti klinikát.

* **Ismét elsimultak az ellentétek a Vatikán és az olasz állam között.** Rómából jelenti A Vatikán és az olasz kormány között felmerült ellentétek végleg elsimultak, amenyiben a napokban lefolytatott tárgyalások teljes eredménnyel végződtek és azon a Vatikán és az olasz kormány között kölcsönös megegyezés jött létre.

* **A Láposy Zeneiskolában az előadások szept. 3-án megkezdődnek.** Beiratások naponta 11—1 és 4—6-ig. Felnőttek részére külön tanfolyam.

* **Dr Jeremiás Aranka orvos-kosmetikus, bőrgyógyász külföldi tanulmányutjáról hazaérkezett és rendeléseit megkezdte** (Bulv. Reg. Ferdinand 10.)

* **A Nautilus egy helyben vesztegel — a jég alatt.** Stockholmból jelenti: A Nautilus 80 órával ezelőtt adott legutóbb jelentést magáról. A Nautilus jég között vesztegel és nem tud sem előre, sem hátra menni. Szakértők szerint a helyzett nem ad aggodalomra okot.

* **Tilea volt államtitkár Argetoianunál.** Bukarestből jelenti a Rador: Argetoianu belügyminiszter ma hosszas kihallgatáson fogadta Tilea Viorel képviselőt, volt miniszterelnökségi államtitkárt.

* **Pásztor Bozsó okl. hegedűművész** tanfolyamán a tanítás szept. 1-én kezdődik. Beiratás naponta Arany János-u. 2.

* **Világfürdőt akarnak építeni a budapesti Tabán helyén.** Budapesti tudósítónk jelenti: Miután már a legkomolabban hozzákezdtek a Tabán lebontásához, tömegestől érkeznek külföldi tőkecsoportok ajánlatai a fürdőváros felépítésére. Hollandi és amerikai tőkések tesznek ajánlatot, hogy a Tabán helyén világfürdőt építenek fel.

* **Csillei kikötőben fellázdak a matrózok.** Newyorkból jelenti: Coclímbo csillei kikötőben a matrózok fellázdak és tiltakoztak a zsold leszállítása ellen. A kormány kénytelen volt a redukeiótól elállani, mert a lázadás leverésére semmi remény nem kecsgetett.

Hol a boldogság mostanában? zsidó kórház-sorsjegy akciójában!

* **Optikai szaküzletemet áthelyeztem** Kossuth-u. 7 sz. alól 10. szám alá. Szemüvegeket orvosi rendeletre pontosan készítek. S. Grosz.

* **Dr Cosmutza 200 ágyas tüdőszanatórium** Kolozsvárt, Cluj, Fellegvár 500 m. a tenger színe felett. Nem vesz fel, csak gyógyítható betegeket, akiket a legmodernebb sebész beavatkozással kezel. (Pneumothorax, frenicotomia, plombaj, tovacoplastika. I. oszt. 500, II. oszt. 350, III. 250 lej.

* **A váradai betörők Kolozsváron kézrekerültek.** A napokban dr Nagy József ügyvédnél történt nagyarányu betörésnél a váradai rendőrség azon a helyes nyomon járt, hogy a vakmerő betörők zsákmányukkal Kolozsvára menekültek. A kolozsvári rendőrségnek sikerült is elfognia a rablókat Máthé Lajos és Horváth Károly személyében, Nadasau nevű orgazdájukal együtt. Az elrablott ékszerek részben megkerültek. Információink szerint a betörés egyik tettese volt egy Martincsák Miklós nevű egyén is, akinek azonban sikerült megszöknie a letartóztatás elől. A letartóztatottaknak valószínűleg egyéb rablások is terehlik a lelkiismeretét.

* **Étvágytalanságnál, rossz gyomornál, bélrekedésnél, renyhe emésztésnél, anyagcserezavaroknál, csalánkiütésnél és bőrvizketésnél a természetes „Ferenc József” keserűvíz rendbehozza a gyomor és a belek működését s megszabadítja a testet a felgyülemlett rothadó anyagoktól. Az orvostudomány több uttörője megállapította, hogy a Ferenc József víz abszolút megbízható hashajtó. A Ferenc József keserűvíz gyógyszerárakban, drogériákban és fűszerüzletekben kapható.**

* **Nyilatkozat a Patzkó—Rebeles-ügyben.** Illetékes helyről tegnap a következő nyilatkozat közlésére kérték fel bennünket: „Dr. Patzkó Elemér lovagias ügye Rebeles Györggyel című f. hó másodikai közleményünkre vonatkozólag kérem a valóságnak megfelelően helyesbíteni, hogy a megtörtént párharc nem ifj. Rebeles György főiskolai hallgató, hanem dr Patzkó Elemér ügyvéd ur harcképtelenségével végződött.”

* **Rimanóczy-gyógyfürdő a következő fürdőket nyújtja a szenvedőknek:** szénsav, szivbetegeknek, villany és félfürdő ideg-
bajosoknak, jód vérbajosoknak és moór, vagy iszappakkolások reuma, vagy ichiásban szenvedőknek. Köztisztviselőknek kedvezmény.

OLCSO WEKEND

Genua, Rapollo, Milano luxus vonaton, első osztályon hálókocsival, luxus-yachton, repülőgépen étkezéssel tetszés szerint a yachton vagy egy regényes fekvésű lovagvárban mindössze 32 lejbe kerül. Az utitársak között lesz Harry Piel is, aki mindenkire egyformán egy pár kedves szót fog szólni. Hans Junkermann is részt vesz a weekenden, melynek próbatutja fényes sikert, egyszerű szórakozást ígér. Az utazás 5 napig: csütörtök, péntek, szombat, vasárnap és hétfőn is fog tartani.

Indulás csütörtökön délután 5 órakor a Heyman-szinkör terméből.

Sipőczné nem akar válni

A budapesti polgármester pártjának pressiójára már megkezdte a válóper előkészületeit és „személyben való tévedés” címén akarja házasságát érvényteleníteni.

Budapestről jelentik: Sipőcz Jenő polgármester kedden elfoglalja hivatalát. Sipőcz hétfőn a lakásán fogadta a városháza több referensét és másfél órán át jogi tanácskozást folytatott válóperének megindításáról.

Azokon a megbeszéléseken, amelyeket a Wolff-párt megbízottai a polgármesterrel folytattak, formális megállapodás jött létre, a mely szerint a keresztény gazdasági párt változatlanul támogatja működésében Sipőczöt, a polgármester ezzel szemben kijelentette, hogy megindítja felesége ellen a válópert.

Szóba került a hétfői tanácskozáson az a lehetőség is, hogy a polgármester nem válópert indít, hanem az „error in personam” törvényszakasza alapján házasságának megsemmisítését kéri. A válóper megindítása körül nagy nehézségek merültek fel, amelyek közül a legnagyobb akadály az, hogy Sipőczné nem akar beleegyezni a válásba. Az asszony arra az álláspontra helyezkedik, hogy ő semmi okot sem szolgáltatott a házasság felbontására, a „személyben való tévedés” esete sem állhat fenn, mert Sipőcz Jenő öt hosszabb időn keresztül ismerte még a házasságkötés előtt és tudomása volt származásáról, családi körülményeiről. Azt is kijelentette Sipőczné, hogy semmi körülmények között sem hajlandó elválni.

Irodalom

Richard Halliburton:

„ÜRES ZSEBBEL A VILÁG KÖRÜL”.

Egyetem. Vizsga. Utána — nagy ivás és még nagyobb pihenés helyett — egy kis utat a világ körül. De nem ám előre megváltott körutazási jeggyel és nagy esomó pénzzel, amit a diplomás fiára büszke apa olvasatlanul nyom a fia markába, hanem továbbra is, hiszen talán utoljára: könnyedén, vigan, diákosan. Az élet ugyanis rabigájába görnyeszti a legvigabb diákot is. Addig azonban még egyszer, igazi amerikai lendülettel rohanjunk végig a földön!... Ez a diákos féktelenséggel utazó legény a mi Halliburtonunk, aki alig néhány dollárral kezdi az utját, megfordul mindenütt, ahol csak kalandot szimatol, mindig utközből szerzi meg azt a pénzt, amivel tovább mehet s ha nagyon megakad, attól sem riad vissza, hogy a fél világon ingyenutasként robogjon végig s nem egyszer sziporkázó ötletességgel s humorrall teszi túl magát a legnagyobb kellemetlenségeken. Amerikai akarat, acélos lendület, leleményesség és szeretetreméltóság sugárzik ebből az alig kivedlett diákból, könyve pedig azok közé az olvasmányok közé tartozik, amelyek az első olvasás után is nem egyszer újra vonzzák azt, aki friss levegőjükbe belekóstolt. A kötetet a szerző felvételei díszítik.

D.

Elkészült a végleges városi költségvetés és ma viszik Bukarestbe

Huszezer leit ad a város Jorga Miklós szabadegyetemének

A városi tanács tegnap délelőtt dr. Sofronie György elnöke alatt ismét rendkívüli tanácsulást tartott, hogy a városi költségvetés az utolsó simításokat is elvégezze. A költségvetési bizottság részéről Negulescu tábornok referált az utolsó módosításokról.

Dr. Soós István tanácsos megfellebbezte a városi tanács döntését a hegybírói állás megszüntetéséről. A fellebbezést a temesvári revíziós bizottság fogja eldönteni.

László tanácsos előadta, hogy az iskolába járó szegény gyerekeknek a város tejet és kenyeret szokott adni, körülbelül 25.000 lei értékben. A tanács némi vita után elhatározta, hogy elvileg ezt a szociális szempontból szükséges kiadást is felveszik a költségvetésbe, de csak később fogják meglatni, hogy a lehetőséghez képest milyen kiadási tételnek tudják megtakarítani a szükséges összeget.

A Valeni de Muntei szabadegyetem részére Negulescu tábornok 35.000 leit indítványozott megszavazni. Vita után 20.000 leiben állapították meg a szubvenció összegét.

A tervezett városi autogarage építését törölték a költségvetésből. Ugyancsak lemondtak a temetőben tervezett morgue építéséről.

A város tavalyi hátralékos bevételeit a mai inkasszóviszonyokhoz mérten reálisan redukált összegben állították be a költségvetésbe.

Ezután a költségvetési ülést este 7-ig felfüggesztették. Az esti ülésen felolvassák a költségvetés és a minisztériumnak előterjesztendő indokolás végleges formáját, amelyet Sofronie György polgármester a csütörtök délutáni vonattal visz magával Temesvárra, illetve onnan Bukarestbe jóváhagyás végett.

Cáfolják a 4 bukaresti nagybank fuzióját

Bukarestből jelenti a Rador: Illetékes Banca Generala, a Banca Agricola és a Berkovitz bank fuziójáról elterjedt híreket.

Dráma készül a világ gazdasági válságáról

Pallenberg, a híres bécsi színész, az Amster-bank hitelezői értekezletén lecsirkefogózta az igazgatóságot

Pallenberg kijelentette, hogy drámát fog írni az Amsterbankról és európai turnéra indul a darabbal, amelyben Rotschild igazgatót fogja alakítani

Bécsi tudósítónk jelenti: A napokban tartották meg Bécsben az Amster-bank hitelezői értekezletüket. Mint ismeretes, a bécsi művészvilág jól szituált tagjai, írók, színészek és színésznők az Amster-banknál helyezték el készpénzüket. A bank bukása idején azután valamennyi művészember elvesztetett a pénzét, többek között Pallenberg Miksa, az európai híru Reinhardt-színész, aki legutóbb Molnár Ferenc „Egy kettő, három!” című darabjában aratott nagy sikert. Pallenberg

több mint egy negyedmillió dollár értékű vagyonát vesztette el az Amsterbanknál.

A napokban megtartott hitelezői értekezleten Pallenberg is megjelent. A nagy színész

még nagyobb drámai jelenetet rögtönzött az értekezleten és lecsirkefogózta, legazemberezte a bank igazgatóságát.

Pallenberg kijelentette, hogy „ezekről a csirkefogókról” drámát fog írni és európai turnéra indul, hogy az egész kontinensen bemutassa az Amster-bank igazgatóságát. Pallenberg már írt is egy kis kabarédarabot „Az Amster-bank és én” címmel.

Pallenberg annyira ment felindulásában, hogy a hitelezők előtt

fogadalmat tett arra, hogy élete céljává teszi ki az Amster-bank igazgatóinak kitépését.

Nem fog addig nyugodni, amíg ezeket az embereket egészen tönkre nem teszi.

Pallenberg viselkedése a bank hitelezői értekezletén nem is keltett tulságosan nagy meglepetést. A megjelent hitelezők valamennyien helyeselték Pallenberg fellépését, különösen pedig azt az ötletet tartották kitűnőnek, hogy drámát fog írni az Amsterbankról, ami azt jelenti, hogy a mai gazdasági válságról készül szindarab.

A hitelezők előre is gratuláltak Pallenberg vállalkozásához.

Iskolaszereket, füzeteket

s z e r e z z ü k b e a

Pallas könyvkereskedés

ben Bul. Regele Ferdinand 4.

ahol a legolcsóbban és jól kiszolgálunk. Minden iskolacikk vásárlót megajándékozunk. Töltőfollak 20 leitől kezdve

Színház

Biller Irén már válik is az urától — és visszajön Amerikából

Budapestről jelentik: Alig van két hónapja, hogy Biller Irén férjhez ment — és mint akkor a lapok megírták — szenzációs partira tett szert, amennyiben egy amerikai gyáros vette el feleségül, miután meglátta és megszeretni a csinos primadonnát, pillanat műve volt. A házasság valóban hamarosan megtörtént, de még jóformán el sem multak a mézes-hetek, a krach máris bekövetkezett. Biller Irén válik, elhagyja Amerikát és visszatér a színházhoz.

A népszerű operettprimadonnát egy állítólagos Sam Fengel nevű dúsgazdag amerikai gyáros vette el feleségül, nyomban kihajóztak Amerikába, ahol aztán kellemetlen meglepetés várt az újdonsült menyecskére. Kiderült, hogy Sam Fengel nem gyáros, még kevésbé milliomos, hanem közönséges hirdetői ügynök, aki a kereskedésben a Salamon nevet kapta, családneve pedig Feuerstein. Feuerstein Salamon néhány évvel ezelőtt vándorolt ki Amerikába, ahol hirdetősszerző ügynök lett és elég szépen keresett is. Amint összegyűlt egy kis pénze, elhatározta, hogy meglátogatja szülőfaluját, mint Zukor Adolf is szokta. Ezért jött át Európába, ahol Bécsbe költözött ki. Itt ismerkedett meg Billerrel és három nappal később már meg is történt az esküvő.

Biller Irént októberre várják vissza Amerikából és az egyik budapesti színház már szerződést is ajánlatot is tett neki.

MOZI

HEYMAN SZINKÖR MUSORA:

Csütörtöktől: A szezon első nagy film attrakciója: Harry Piel első beszélő filmje: *Moreno (ő vagy én) Er oder Ich*. A világvárosi nagy mozgószínházak jelenlegi műsora. Eredeti felvételekkel. Előzőleg: *Hangos pótképek*. 32, 27, 22, 16 és 12 lejes helyárrakkal. Semminek kedvezményes- vagy szabadjegyek nem érvényesek.

Mindennap: *Moreno*. Harry Piel.

FILMPALACE ÉS FILMTERRASSE

műsora:

Telefon: 5.66.

Csütörtök: „Uj nemzedék”. Zsidó tárgyú meghatározható dráma 11 felv. Főszerepben: Ricardo Cortez. Előzőleg Ileana főhercegnő esküvője és Miky Maus pótkép.

Péntek: „Uj nemzedék”. Utolsó nap.

Szombat: „Éljen a szabadszeretlem” és „Asz-szony és pénz”. Liana Haid, Walter Rilla, Fritz Kampers és Iris Arlan egy műsorban.

Vasárnap d. e. 11: „Repülő flotta”. Ramon Novarroval.

Szép idő esetén a 7 és 9 óras előadás a Filmterraszon.

ÖRÖM ISKOLÁBA JÁRNI,

mert tankönyveit féláron,
füzeteit, író- és rajzszerzeit
legolcsóbban kapja

PRO PATRIA ANTIKVARIUM
BLV. R. FERDINAND, APOLLÓVAL SZEMBEN

MINDEN TANKÖNYVVEVŐ
ÉRTÉKES AJÁNDÉKOT KAP

Ha **gazdag** akar lenni, úgy siessen **Mentősorsjegyet** venni!

IV. oszt. huzása 1931 szept. 6

Egész sorsjegy 100 lei

Már csak

3 nap

a huzásig

Főnyeremény: 1,000.000 lei

Fél sorsjegy ára 50 lei

Postai költségeknél 19 lei portóköltségekre hozzáadandó. Sorsjegyek kaphatók mindenütt, valamint a főbizományosnál: **UNION BANK** Oradea, Bulev. Regele Ferdinand 1. szám. — Központi sorsjegyviroda Cluj, Str. Memorandului 16

Rádió-Műsor

CSÜTÖRTÖK, szeptember 3.

9.15: A rádió házikvartettjének hangversenye. 12.05: Hangverseny. Közreműködik Szalay Ilonka (ének) és Szarvas Klári (hárf). Zongorán kísér Polgár Tibor. 4.00: Az Országos Postászenekar hangversenye. Vezényel ifj. Roubal Vilmos. 5.20: Dr. Lázár Béla előadása: 1932, a Mátyosi-év. 5.45: Magyar nóták. Előadják Palló Imre és Bura Sándor cigányzenekara. 7.00: Bulgária, Szilády Zoltán előadása. 7.30: Hangverseny. Közreműködik Pethő Imréné (ének) és Neumann László (hegedű). Zongorán kísér Polgár Tibor. 8.15: Nagy Endre humoros felolvasása. 8.45: Stefániai Imre zongorahangversenye. 9.45: Időjelzés, hírek, időjárásjelentés. 10.00: Az 1. honvédgyalogezred zenekarának hangversenye az Angol-parkból.

PÉNTEK, szeptember 4.

9.15: A Berend szalonzenekar hangversenye. 12.05: Gramofonhangverseny. 4.00: A gyermek helyes szeretete. Dr. Semsey Zoltánné, dr. Ballus Sarolta előadása. 5.00: Az ókor Edisonja. Dr. Révay József előadása. 5.30: Hangverseny. Közreműködik Vig Miklós (ének) és Vig György (saxophon). Zongorán kísér Polgár Tibor. 6.15: Helyes magyarság — magyar helyesírás. Halász Gyula előadása. 6.45: Ifj. Sárny Elemér és cigányzenekarának zenéje. 7.45: Katonánóták történelmi megvilágításban. Vitéz Berkó István előadása. 8.45: A Budapesti Hangversenyzenekar hangversenye. Utána körülbelül 10.15: Időjelzés, időjárásjelentés, hírek, ügétversenyeredmények. Majd: Horváth Gyula és cigányzenekara, valamint a Fejes szalonzenekar hangversenye az Ostende-kávéházból Kalmár Pál (ének) közreműködésével.

Chestura Politiei Oradea Biroul Mobilizarei

Hirdetmény

Tudomására hozatik mindazon ifjaknak, kik Oradean születtek 1911-ben, hogy jelentkezzenek a Rendőrség Katonai ügyosztályán II. em. 17-es számú szobában, hogy az 1933. korosztály sorozási listájába felvehetők legyenek. Azon esetben, ha az illető nem tartózkodik a városban, úgy a szülő, vagy hozzátartozója fogja bejelenteni és pedig a következő sorrendben: Folyó év szept. 3-án mindazok, kiknek a nevei kezdődnek A, B-vel, 5-én C, D, E, 7-én F, G, 9-én H, J, 10-én K, 11-12-én L, M, 15-én N, O, P, 16-17-én R, S, 18-19-én T, U, V, Z. Szept. hó 20, 21 és 22-én jelentkeznek mindazok, kik az ország más részében születtek és Oradeán laknak több mint 6 hónapja. Mindezek, hogy felvehetők legyenek, a következő okmányokat tartoznak magukkal hozni: Akik a csatolt területen születtek, magukkal hozzák az állampolgársági bizonyítványt, születési bizonyítványt és bejelentő lapot, az oradeai bejelentő hivatalból. Azok, kik az okiráltságban születtek, állampolgársági bizonyítvány nem szükséges. Szept. 23-án jelentkeznek azok, kik 50 évet még nem töltöttek be és azok, kik a folyó évben nyertek állampolgárságot, vagy naturalizálást és besorozva

még nem voltak. Szept. 24-én jelentkeznek igazoló okmányokkal azon idegen állampolgárok, kik az ország területén születtek. Szept. 3-24-ig jelentkezhetnek mindazok, kik a törvény értelmében felmentést kérnek, ugyanott megfelelő felvilágosítást is kapnak. Azok a 1934-1935. évbéli korosztályok, akik 1912. és 1913-ban születtek, azok az illető rendőrkörletnél jelentkeznek, ahol lakásuk van. Chestor: Ranzescu. Seful Bir. Mobilitzarei: Selesiu Gh.

SPORT

Vasárnap a brassói CFR játszik a Törekvessel. Vasárnap délután a Törekvés a brassói CFR-t látja vendégül a Rhédey-kerti pályán. A brassói vasutas csoport jóképességű együttes s országos viszonylatban is kiváló játékosokkal rendelkezik. Színeiben játszik Csomag, Ströck, Török Sándor és Székely III. A CFR nagy játékerejét mutatja az is, hogy a NAC csak 2:1 (1:1) arányban tudta túrája folyamán legyőzni.

A Törekvést a Kinizsi és a Crisana elleni meccsében mutatott formája alapján nyugodtan küldhetjük a vasárnapi küzdelembe. A csapatot a ma, vagy holnap, a tréningen mutatott alapján fogják összeállítani.

Életbeléptek a futball szabálymódosítások. A futball szabálymódosítások szeptember 1-én életbe léptek.

Szerkesztőség, kiadóhivatal, könyvtár: Printul Carol (Szilágyi Dezső)-u. 9. szám. Telefon: 21. Sürgőncim: Napló Oradea. Megjelenik hétfő kivételével naponta korán reggel.

Törlesztéses belföldi kölcsönök kaphatók

nagyváradai nagyobb bérházakra és magánházakra 100.000 leitől kezdődő összegekben a becsérték 35-40%-a erejéig. Ezen törlesztéses kölcsönök 10-15-20-25-30-35-40 évre kaphatók.

40 évi törlesztéses kölcsönnél az évi tőke és kamat összesen 11.2%, 30 éves törlesztéses kölcsönnél 11.56%, 20 éves törlesztéses kölcsönnél a tőke és kamat évi 12.65%.

A fenti évi kamat és tőke törlesztéssel az egész kölcsön a jelzett évek alatt teljesen ki lesz fizetve. Váltócserelesre nincs szükség. A kölcsön bármikor visszafizethető. A kölcsön feltételei megtudhatók

Dr. Váradi Ödön

nagyváradai ügyvédnél, Parcul Traian 12.

Mit láttam Szovjet-Oroszországban 1931-ben, hat hónap alatt

Írta: Knickerbocker
amerikai mérnök és újságíró

20

Nyolc óriási kemence.

Összesen nyolc kemencét kell építeni, mindegyik 33 méter magas, 1180 kubikméter befogadóképességű és naponta 1000 tonna vasat termel. Egész Amerikában csak nyolc ilyen nagy olvasztókemence létezik.

A szovjetrendszer mellett, 365 munkanappal évente ez a nyolc kemence majdnem 3 millió tonnát termel.

A szorgos tevékenységnek és az építkezés hatalmas előrehaladásának a látványa mutatkozik a koks- és gázke-mencék, Bessemerkörték és izzókályhák építési helyén is. Három Bessemer-berendezést terveznek, de amellet hely marad négy továbbiak is. Az izzókályhából tizennégyet ír elő a terv.

A nyomoruságos vasuti viszonyok ellenére, amelyek a munkát Magnetogorsban oly erősen hátráltatják, az építő-anyaggal való ellátás itt jobban megy, mint bárhol a többi üzemeknél. Nagy a hiány munkásokban. Egyre inkább nyilvánvaló, hogy a szovjet állítása, miszerint Oroszországban nem létezik munkanélküliség, megfelel a valóságnak. A kereslet úgy szakképzett, mint képzetlen munkások után oly nagy, hogy a trösztök az egész országban vadul kutatnak munkások után. Magnetogorsk például megbízottakat küld szét az egész országba, akik munkásokat verbuválnak az üzem számára. A szerződött munkásoknak alkalmaztatásuk pillanatától kezdve fizetik a munkabért, azonfelül megfizetik a vasuti jegyet Magnetogorskba, valamint az élelem árát az utra. Mindennek dacára a jelenleg 20.000 főnyi munkássereg kevés és még további tízezerre lenne szükség.

Főleg a munkáshiány miatt marad el az építkezés a terv mögött. A szovjethatóságok azonban, amelyeket Jakob Pawlowitsch Schmid, a Magnetostroy első végrehajtó tisztviselője képvisel, azzal mentegeti a késedelmet, hogy későn kapták kézhez a terveket.

Messze van a tüzelőanyag.

Magnetogorsknak, mint acélcentrumnak egyik legnagyobb hátránya az, hogy messze fekszik a tüzelőanyag beszerzési forrásaitól. Az ötéves terv szerint a szén a Kuznetz-kerületből kell hozatni, amely 1500 mérföld távolságra fekszik Középszibériában. Ebből a célból közvetlen vasutvonalat építenek Magnetogorsk és Kuznetz között. Hogy a hosszadalmas szállítás költségeit valamivel csökkentsék, Kuznetzben is acélfeldolgozó üzemeket építenek, úgy, hogy a vagonok, amelyek szén visznek Magnetogorskba, érceel megrakodva fognak visszatérni Kuznetzbe. Ez a vasut a terv szerint 1931 októberében készen fog állni. Mindennek dacára a tüzelőanyag költségei magasak lesznek.

Schmid véleménye szerint a gyár építési költségei 20 százalékkal lesznek magasabbak, mint — a rubelt parira átszámítva — Amerikában lennének. Mindazonáltal kijelentette, hogy a vas és acél termelési költségei Magnetogorskban lényegesen kisebbek lesznek, mint a régi szovjetiparban. Egy tonna öntöttvas átlagára szerinte 30 rubel lesz, míg a most fennálló szovjetüzemekben 48 rubel. Vasuti sinek a mai 110 rubeles árral szemben csak 56 rubelbe fognak kerülni tonnánként, első-rangu acél építőszerkezethez pedig 78 rubelbe 110—115 rubel helyett.

A legnehezebb és megoldásra váró kérdés itt is, mint a terv többi üzemében, a tanult munkások megszerzése. Schmid kijelentése szerint 1931 januárjától kezdve Magnetogorskban egész sor magasabb technikai iskola nyílt meg, amelyek sok ezer munkást tudnak kiképezni. További ezreket hoznak a már fennálló acélüzemekből és sok első-rangu munkást amerikai gyárakba küldtek ki, hogy szakképzettséget nyerjenek. A McKee Company köteles mindaddig a vállalatnál maradni, míg azt teljesen üzembe helyezi.

Az itt dolgozó amerikai mérnökök egy pillanatig sem kételkednek benne, hogy a magnetogorski mű csaknem az előirt időre kész lesz és 1931 októberében az első két óriáskemencét üzembe fogják helyezni, majd rövid időközökben a továbbiakat, a terv befejeztekor pedig már mind a nyolc dolgozni fog. A mű minden szemlélője, aki az eddigi előhaladást látta, ugyanerre a meggyőződésre jut, — hacsak valami váratlan esemény meg nem gátolja a munka menetét. Más kérdés és csak tapasztalatból dönthető el, hogy a kész gyár milyen hasznosan fog dolgozni orosz vezetés alatt.

(Folytatjuk.)

Apróhirdetések

Hajhullás

és hajkorpa ellen a legjobb szer az EGGER PETROL.
Kapható minden gyógyszerárban és droguériában.

Aki gyorsan és jó áron akar venni, vagy eladni, hamar akar megfelelő álláshoz jutni, alkalmazottat szerezni stb. — a Nagyváradi Napló apróhirdetéseit utján juthat célhoz.

HAZASSÁG

HAZASSÁG céljából megismerkedne magános nyugdíjas, saját háza, berendezett lakása, 50 év körüli magános uri nővel, 100—150 ezer lei pénzzel, mely az ingatlanba biztosítva. „Bizalom” jelige. Cimeket kérek a kiadóba. 6800

ALLAST NYER

ÉRTESÍTÉS! Felkérjük a közönséget és az összes helybeli magánvállalatokat, kiknek szakképzett, vagy nem szakképzett munkásra, kaszírőre, pincérre, pincérőre, szállodai portásra, nevelőnőre van szükségük, valamint az összes bármely szakmához tartozó iparosokat, kik munkanélkül vannak, forduljanak a hatósági munkaközvetítő hivatalhoz hétköznapiokon a hivatalos órák alatt minden délelőtt 7—12 óráig, ahol a közvetítés teljesen díjtalan és a lehetőséghez képest elhelyezést fognak nyerni. Ugyanezen hivatalhoz forduljanak azok is, akik más városokban akarnak elhelyezést nyerni (helybeliek), akár tagjai valamely szakszervezetnek, akár nem. Hatósági Munkaközvetítő Hivatal Oradea, volt Teleki-ucca 3. sz.

Allást kaphat: 1 kézimunkásnő kalapszalomba, 1 tűzőnő, 3 német nevelőnő.

Allást keres: egy intelligens magyar kisasszony, házikisasszonynak, vagy gyermek mellé.

ROMÁNUL tudó kiszolgáló leány felvétetik, Delka büffé, Sas-passage. 6920

KERESÜNK jó házból való, tiszta, rendes kézi leányokat művirághoz és himzőbe. Varráshoz értők előnyben. Braverman, Rákóczi-u. 49. 6828

ALLAST KERES

INTELLIGENS házvezetőnő, ki perfektül főz, állást keres, Körös-u. 14. ajtó 3 6774

IRODAI prakszissal rendelkező, megbízható leány állást keres. Cím a kiadóban. 66919

40.000 lej készpénz óvadékkal állást keresek. Cimeket kérek a kiadóba. 248

LAKÁS

KIADÓ uccai 3 szobás lakás teljes komforttal. Str. Delavrancea (Ritoók Zsigmond-u.) 11. 252

EGY szobás, konyhás, speizos lakás vízvezetékkel és villannyal szept. 1-re kiadó. Magyar-ucca 10. sz.

Modern ötszobás lakás Várház ucca 53/a szám alatti házban november 1-re kiadó. — Deák Ferenc ucca 2. számú házban pedig üzlet és uccai bejárattal bíró pince és nagy udvari fedett helyiség azonnalra kiadó. Bővebb felvilágosítással szolgál dr. Kádár ügyvéd, Telefon 976.

REGELE Ferdinand Nr. 7. alatt kiadó 2 udvari szoba irodának, műhelynek, szalonnak. Értekezni Körös-u. 15. 244

ADÁS-VÉTEL

UTAZÓKOSARAK és futballok legolcsóbban kaphatók Mercurnál, Zöldfa-ucca, patika mellett. 250

JÓKARBAN súlyosztó varrógép sürgősen megvételre kerestetik. Rothbartné, Baross-ucca 1. 6715

Az olcsó porcellán- árusítás

a főuccán az „Apollo”
droguériával szemben
megkezdődött. Most néhány napig
o csón vásárolhat.

KOMPLETT háló jó karban, alkalmi áron eladó. Szent László-tér 5., trafikban. 6841

AUTÓ CSUKOTT „De Soto” kifogástalan olcsón eladó. Körös-u. 15. sz. 6809

KÜLÖNFÉLE

GYERMEKKOCSI javítást és gummizást legolcsóbban Mercur végez Zöldfa-ucca végén. 251

25 ÉV óta fennálló vendéglő betegség miatt bérbeadó, berendezés eladó, Aradi-ut 1. sz. 249

GYERMEKRUHA varrást olcsón vállalkoz, délutáni órákra házba varrni is jövök Waldné, Str. Cuza Voda (Szacsvai-u. 74.) 800

KERESEK olyan öreg házaspárt, kinek 50-60 ezer leje van holtig való gondozásért. Cimeket a kiadóba kérek. 6721

ORTH. izr. uricsalád elvállal urileány vagy gyermekét teljes ellátásra zongora és fürdőszoba használattal. Berger Antalné, Beöthy Ödön-ucca 42-a. I. 7. 6714

IZRAELITA orvosi család leánykát, vagy fiút olcsón elvállal teljes ellátásra. Ugyanott butorozott szoba olcsón kiadó. Cím kiadóba. 236

ISKOLÁS gyerekeket teljes ellátásra elfogad nyugdíjas házaspár. Körös-ucca 23. 6545

ORTH. IZR. uricsalád az iskolák közelében elvállal egy iskolagyermekét teljes ellátásra havi 1500 lejért. Beöthy Ödön-u. 34. kapu alatt. 201

KÖZÉPISKOLAI diákokat és leányokat teljes ellátásra felvesz jobb eszű család. Öv. Braunné, Lukács György-ucca 14. 182